

Радіонова Наталія Йосипівна
*доктор економічних наук, професор,
професор кафедри фінансів та бізнес-консалтингу
Київський національний університет технологій та дизайну
м. Київ, Україна*

ІСТОРИЧНЕ СТАНОВЛЕННЯ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ АУДИТОРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Загальновідомим є той факт, що за часів СРСР аудиторської діяльності в Україні не було. І хоча вже з 1987 року відмічалось створення перших аудиторських структур, а у 1992 році було зареєстровано спілку аудиторів України, першим документом, який офіційно визначив діяльність аудиторів був Закон України «Про аудиторську діяльність» від 22.04.93 № 3125-ХІІ. Зазначений закон не просто визначав всі ключові питання правових засад здійснення аудиторської діяльності в Україні — він був спрямований на створення вітчизняної системи незалежного фінансового контролю з метою захисту інтересів користувачів фінансової та іншої економічної інформації. При цьому, система аудиту була створена за англо-американською моделлю, коли законодавча база регулювання аудиторської діяльності формується за ініціативою суспільних професійних організацій. В Україні такою організацією стала Аудиторська палата.

Наступний рівень системи нормативного регулювання аудиторської діяльності України визначений стандартами аудиту, призначення яких встановити норми здійснення процесу аудиту. Стандарти аудиту — це документи, що формулюють єдині вимоги, при дотриманні яких забезпечується відповідний рівень якості аудиту та супутніх йому послуг. На базі аудиторських стандартів формуються навчальні програми для підготовки аудиторів та єдині вимоги до проведення іспитів на право займатися аудиторською діяльністю. До 31 грудня 2003 року в Україні діяли вітчизняні Національні стандарти аудиту, які були розроблені відповідно до міжнародних стандартів. Однак, Аудиторською палатою України було прийняте рішення в якості національних застосовувати Міжнародні стандарти аудиту, надання впевненості та етики, які починаючи з 1 січня 2004 року використовують в якості національних.

Міжнародні стандарти аудиту містять:

- основні принципи;
- необхідні процедури;
- рекомендації щодо застосування принципів і процедур проведення аудиторської діяльності.

Формалізовано, міжнародні стандарти аудиту мають наступну структуру:

- введення, що відображає мету і завдання стандарту, а також розкриває визначення найважливіших термінів, що використовуються у стандарті;
- розділи, які розкривають інформацію за сутністю стандарту;
- додатки (для деяких стандартів).

Перехід до Міжнародних стандартів аудиту, на нашу думку, можна пов'язати з наступними причинами: перш за все, ними користуються усі країни Євросоюзу, до якого ми прагнемо вступити; по-друге, українським підприємствам, які зацікавлені в залученні іноземних інвестицій, необхідно представляти фінансові результати своєї діяльності відповідно до міжнародно-визнаних стандартів; по-третє, для підготовки фінансової звітності відповідно до міжнародних стандартів необхідне глибоке знання як українських, так і міжнародних принципів бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності [4, с. 93].

Міжнародною федерацією бухгалтерів був розроблений Кодекс етики професійних бухгалтерів, який регламентує фундаментальні принципи аудитора: чесність, об'єктивність, професійна компетентність та належна ретельність, конфіденційність та професійна поведінка.

З 1 жовтня 2018 р. вступив в силу новий Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність», яким було внесено суттєві зміни в регулюванні аудиторської діяльності в країні. Перш за все слід відмітити, що новий Закон змінив модель регулювання та нагляду за аудиторською діяльністю в Україні з англо-американської на європейську, в якій переважає державна законодавча ініціатива. Було запроваджено Орган суспільного нагляду, який складається з Ради нагляду та Інспекції із забезпечення якості.

Поняття обов'язкового аудиту було узгоджено з Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», шляхом введення термінів «підприємства, що становлять суспільний інтерес», «великі підприємства», «середні підприємства», «малі підприємства», які використовуються в діючих нормативних документах про аудит [2].

Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» змінив модель регулювання та нагляду аудиторської діяльності в Україні, в склад якої входить Міністерство фінансів України, Орган суспільного нагляду, Аудиторська палата України, комісія з атестації аудиторів [3]. Суттєво змінились вимоги до суб'єктів аудиторської діяльності, які проводять обов'язковий аудит, умови фінансування Органу суспільного нагляду, Аудиторської палати України, складання звітів про аудит, підстави для притягнення аудитора та суб'єктів аудиторської діяльності до професійної відповідальності при вчинення ними професійного проступку та інші [1, с. 184].

Отже, поводячи аналізування теоретико-методологічної бази регулювання аудиторської діяльності в Україні, слід виділити наступну сукупність законів та інших регламентуючих документів:

- Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність»;
- Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»;
- Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг;
- Кодекс етики професійних бухгалтерів;
- Господарський кодекс та інші нормативно-правові акти, які регулюють підприємницьку діяльність.

Крім того, слід зазначити, що нормативна база, яка регламентує аудиторську діяльність в Україні постійно розвивається під впливом чинників внутрішнього й зовнішнього середовища.

Література

1. Бурова Т. Сучасна модель регулювання та нагляду аудиторської діяльності в Україні та закордоном / Т. Бурова // Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Економічні науки. 2018. № 2. С. 182–187.

2. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» № 996-XIV від 16 липня 1999 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws>

3. Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» від 21.12.2017 № 2258-VIII [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Верховної ради України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws>

4. Розвиток аудиторської діяльності в Україні із запровадженням Міжнародних стандартів аудиту / В. П. Бралатан, Л. Г. Михальчишина // Облік і фінанси. 2012. № 1. С. 91–94.